

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет психології
Кафедра філософії, соціології та релігієзнавства

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітня програма «Середня освіта (Історія)»
Спеціальність А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)
Предметна спеціальність А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)
Галузь знань А Освіта

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “26” серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Філософія
Викладач	Дойчик Максим Вікторович
Контактний телефон викладача	0955702451
Е-mail викладача	maksym.doichyk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний, заочний, вечірній
Обсяг дисципліни	3,0 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Консультації проводяться щопонеділка з 13.00 до 15.00 в ауд. 503 (г.к.). Онлайн консультації можуть бути організовані за бажанням студентів з використанням Viber (+380955702451).
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Навчальна дисципліна «Філософія» читається студентам-історикам предметної спеціальності А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) у першому семестрі. В межах лекційного викладу та семінарської практики з «Філософії» акцент робиться на історико-філософській складовій напрямів думки, а також на опрацюванні ключових ідей та понять, аналізі сучасних підходів до найважливіших філософських проблем.</p> <p>Курс лекцій присвячено основним тенденціям, характерним для розвитку античної, середньовічної, ренесансної, новочасної (з особливим акцентом на німецькій класиці) філософії та особливостям сучасного етапу розвитку філософського осягнення світу, актуальному стану розвитку філософських уявлень про буття, свідомість, пізнання, метод, людину, культуру та цивілізацію, суспільство та історичний процес. Зміст семінарських занять цілком корелює з лекційним матеріалом, оскільки їхня мета полягає у поглибленому вивченні матеріалу, що, як передбачається, дозволить студентам виробити власну світоглядну позицію. Завдання, які покликані вирішити пропонована дисципліна, включають не лише засвоєння певних знань з таких галузей філософії, як історія філософії, онтологія, гносеологія, методологія, філософська антропологія, філософія культури та історії, соціальна філософія, але й набуття студентами вмінь опрацьовувати самостійно навчальну літературу, критично мислити та висловлювати свою точку зору на світоглядні питання. Зазначений курс спрямований на розвиток здатності студентів самостійно набувати і удосконалювати знання та вміння через пошук, читання і реферування філософської наукової літератури.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Мета: пояснити студентам місце і роль філософії у контексті світоглядного знання, головні риси філософського мислення та методології, ознайомити з найбільш значущими світоглядними ідеями на всіх етапах цивілізаційного розвитку.</p> <p>Завдання: розкрити предмет і завдання філософії, ознайомити з особливостями її історичного розвитку, експлікувати найважливіші ідеї представників античної, середньовічної, ренесансної, новочасної та сучасної філософії, пояснити місце української філософської думки в контексті світової, з'ясувати найважливіші позиції філософського осмислення буття, свідомості, пізнання, методу, людини, історії, суспільства, культури.</p> <p>У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен</p> <p>знати: характерні риси античного, середньовічного, ренесансного, новочасного та сучасного світогляду, найважливіші поняття філософії кожного з періодів, суть зв'язків та відмінностей між головними філософськими позиціями.</p> <p>вміти: застосовувати одержані знання у навчальній та професійній діяльності, орієнтуватися у світоглядних парадигмах, критично оцінювати соціальні, культурні, політичні та інші процеси.</p> <p>Структурно-логічне місце навчальної дисципліни. Кореквізити (ОК, що паралельно ведуться з вивченням дисципліни «Філософія»): «Вступ до спеціальності», «Теорія і методика наукових досліджень, основи академічного письма та</p>	

<p>академічна доброчесність», «Політологія».</p> <p>Постреквізити (наступні ОК, що використовують матеріали дисципліни «Філософія»): «Психологія», «Безпека життєдіяльності і цивільний захист», «Правознавство».</p>			
4. Загальні і фахові компетентності			
<u>Інтегральна компетентність</u>			
<p>- Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання, потребує інтеграції знань і прийняття рішень у практиці викладання історії та громадянської освіти в закладах загальної середньої освіти.</p>			
<u>Загальні компетентності:</u>			
<p>ЗК3. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.</p> <p>ЗК7. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.</p> <p>ЗК8. Здатність генерувати нові ідеї.</p>			
<u>Фахові компетентності:</u>			
СК21. Здатність до педагогічної рефлексії та дисемінації педагогічного досвіду.			
5. Програмні результати навчання			
<p>Вивчення «Філософії» забезпечує такі програмні результати навчання:</p> <p>ПРН3. Виявляти критичне мислення, аналізувати, оцінювати та інтерпретувати інформацію з різних джерел, включно з цифровими ресурсами, визначати власну позицію із суперечливих питань.</p> <p>ПРН4. Демонструвати громадянську позицію, дотримуватися етичних норм, принципів академічної доброчесності, прав людини, верховенства права та демократичних цінностей.</p> <p>ПРН5. Знати зміст і методологію, сучасні наукові дослідження базових історичних дисциплін, володіти категоріально-понятійним апаратом історичної науки.</p> <p>ПРН10. Обирати й ефективно застосовувати сучасні методики, технології та дидактичні засоби навчання історії та громадянської освіти.</p> <p>ПРН18. Здійснювати педагогічну рефлексію, самоаналіз професійної діяльності, поширювати власний педагогічний досвід і впроваджувати освітні інновації.</p>			
6. Організація навчання			
Обсяг навчальної дисципліни д.ф.н./з.ф.н.			
Вид заняття		Загальна кількість годин	
лекції		12/6	
семінарські заняття / практичні / лабораторні		18/4	
самостійна робота		60/80	
Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний/ вибірковий
Перший	Усі спеціальності.	Перший	Нормативний
Тематика навчальної дисципліни			
Тема		Кількість год.	
		лекції д.ф.н./ з.ф.н.	сем. Заняття д.ф.н./з.ф.н сам. роб. д.ф.н./ з.ф.н.
Тема 1. Філософія як форма самовизначення людини у світі.		2/1	2/2 6/10
Тема 2. Філософія Стародавнього світу.		2/1	2/2 6/10
Тема 3. Особливості розвитку філософської думки в Європі доби		2/1	4/0 8/10

Середньовіччя, Відродження та Нового часу.			
Тема 4. Сучасна зарубіжна філософія	1/1	2/0	8/10
Тема 5. Українська філософія.	2/1	2/0	8/10
Тема 6. Філософське розуміння світу та розвитку.	1/1	2/0	8/10
Тема 7. Свідомість, її походження, сутність. Проблема пізнання у філософії.	1/0	2/0	8/10
Тема 8. Суспільство як об'єкт філософської рефлексії.	1/0	2/0	8/10
		Заг.:	12/6 18/4 60/80
7. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Оцінювання успішності студентів здійснюється відповідно до Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника та Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника.</p> <p>Поточний контроль з «Філософії» відбувається у формі усного опитування на семінарських заняттях або, за потреби, у формі тестування на платформі дистанційного навчання http://www.d-learn.pnu.edu.ua/, підготовки і захисту індивідуального завдання, з урахуванням контролю самостійної роботи.</p> <p>Також виконується одна підсумкова контрольна робота, як правило, у формі тестування на платформі дистанційного навчання http://www.d-learn.pnu.edu.ua/.</p> <p>При виставленні заліку (мінімум 50 балів, максимум 100 балів) враховуються навчальні досягнення студентів (бали), набрані на поточному оцінюванні (максимум 80 балів), при виконанні підсумкової контрольної роботи (максимум 15 балів), а також бали, отримані під час відвідування лекцій (максимум 5 балів).</p> <p>Студент, який не набрав мінімальних 50 залікових балів (з можливих 100 балів) за відомістю №1, користується повторним правом на складання заліку за відомістю №2. Третя спроба за відомістю №3 передбачає обов'язкове комп'ютерне тестування.</p> <p>Оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти з усіх видів навчальної роботи здійснюється за стобальною шкалою і переводиться у національну шкалу та шкалу ЄКТС.</p>		
Шкала оцінювання: національна та ECTS	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
			для екзамену, курсового проекту (роботи), практики
	90 – 100	A	відмінно
	80 – 89	B	добре
	70 – 79	C	
	60 – 69	D	
	50 – 59	E	задовільно
	26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Лекційні заняття	Максимальна кількість балів за відвідані лекційні заняття може становити 5 балів.
Семинарські заняття	Оцінюється робота студентів на семінарських заняттях упродовж семестру. Максимальна кількість балів за роботу на усіх семінарських заняттях може становити 80 балів.
Оцінювання усних відповідей на семінарських заняттях	<p>Оцінювання знань здобувачів вищої освіти на семінарських заняттях проводиться за 100-бальною шкалою. Кожен студент зобов'язаний взяти участь в обговоренні питань кожної теми семінарських занять упродовж семестру.</p> <p>Оцінка «відмінно» (90–100 балів) ставиться, якщо студент(ка) демонструє повні і глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь та навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків. Володіє критичним мисленням. Виявляє усвідомлені уміння і навички, необхідні для аналітичної роботи. Вміє використовувати необхідну джерельну базу, аналізувати, доводити порівнювати, систематизувати, співставляти різні ідеї, концепції, теорії, давати вичерпний аналіз порушеної проблеми, вільно володіє понятійно-категоріальним апаратом, вмінням співставляти,. Керується у своїй роботі моральними та етичними нормами, принципами академічної доброчесності.</p> <p>Оцінка «добре» (70–89 балів) ставиться, якщо студент(ка) має глибокі й повні знання програмного матеріалу, усвідомлені уміння і навички, здатен(на) щодо їх застосування на практиці; відповідь чітка і практично завершена. Володіє понятійним апаратом, вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, будує аргументацію на основі доказів. Керується у своїй роботі моральними та етичними нормами, принципами академічної доброчесності. Однак допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його щодо конкретно поставлених завдань, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності.</p> <p>Оцінка «задовільно» (50–69 балів) ставиться, якщо у студента (ки) є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу (в межах 50% і навіть більше), не здатен(на) повною мірою використати знання, уміння і навички на практиці; відповідь не чітка і надто спрощена. Посередньо знає філософську термінологію і недостатньо володіє понятійним апаратом, не вміє до кінця систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати матеріал, переконливо аргументувати свою відповідь. Не володіє навичками критичного аналізу. В основному, керується у своїй роботі моральними та етичними нормами, принципами академічної доброчесності. Володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, не завжди може пояснити причинно-наслідкові зв'язки.</p> <p>Оцінка «незадовільно» (1–49 балів) ставиться, якщо студент не володіє достатнім рівнем необхідних знань, умінь, навичок, науковими термінами, порушує принципи академічної доброчесності.</p>
Вимоги до підсумкової контрольної роботи	<p>Підсумкова контрольна робота (максимум 15 балів) повинна містити конкретні і чіткі відповіді на поставлені питання. Тестові завдання передбачають вибір правильного варіанту відповіді. Тест охоплює матеріал усіх тем семінарських занять. Кількість тестових завдань: 40. Тести закритого типу (з варіантами відповідей). Кількість варіантів відповідей: 4. Кількість вірних відповідей: одна. Час виконання, як правило, 40 хв. Як правило, підсумкова контрольна робота виконується в тиждень, передбачений для проведення в університеті контролю самостійної роботи. Оцінка за відповіді на питання виставляється у 100-бальній шкалі, оцінка за контрольну роботу визначається як середнє зважене з отриманих за відповіді балів. При виставленні оцінки викладачем в журнал АСУ-КНУВС, автоматично переводяться</p>

	<p>відповідно до розподілу балів дисципліни в електронному журналі.</p> <p>Критерії оцінювання відповіді на розгорнуте запитання:</p> <p>«відмінно» А (90-100 балів) – відповідь детально структурована та вичерпна. Здобувач освіти повноцінно розкриває матеріал, логічно мислить, вільно використовує теоретичні знання, демонструє високий рівень знань, висловлює власне ставлення, робить ґрунтовні узагальнення та висновки, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок.</p> <p>«добре» В (80-89 б.) – відповідь структурована, здобувач освіти розкриває суть питання. Демонструє знання значної кількості фактичного матеріалу, але допускає окремі помилки. Робить фрагментарні узагальнення.</p> <p>«добре» С (70-79 б.) – здобувач освіти намагається розкрити суть питання, відповідь є структурованою, але має певні прогалини; здобувач демонструє знання значної кількості фактичного матеріалу, але допускає низку окремих помилок. Робить фрагментарні узагальнення.</p> <p>«задовільно» D (60-69 б.) – здобувач освіти розкриває суть питання зі значними прогалинами. Демонструє знання найбільш важливих термінів, понять, але допускає також і значні помилки. На задовільному рівні володіє матеріалом. Узагальнення практично відсутні або дуже фрагментарні.</p> <p>«задовільно» E (50-59 б.) – здобувач освіти розкриває суть питання зі значними прогалинами та неузгодженостями. Демонструє знання найбільш важливих термінів, понять, але допускає значні помилки. На задовільному рівні володіє матеріалом. Узагальнення практично відсутні або вони дуже фрагментарні.</p> <p>«незадовільно» Fx/F (0-49 б.) – здобувач демонструє спорадичні знання або допускає значні помилки. Не володіє ключовими поняттями, узагальнення відсутні. Відповідь містить лише одиничні конкретні факти або узагальнюючу інформацію.</p>
<p>Вимоги до індивідуального завдання</p>	<p>Індивідуальне завдання виконується у формі філософського аналізу тексту (монографії, статті). Мета філософського аналізу тексту – продемонструвати аналітичні вміння роботи з філософським джерелом.</p> <p>Індивідуальне завдання оцінюється у стобальній системі: «відмінно» А (90–100 б.), «добре» В (80–89 б.), «добре» С (70–79 б.), «задовільно» D (60–69 б.), «задовільно» E (50–59 б.). «Вага» оцінки окремого індивідуального завдання в електронному журналі АСУ:КНУВС визначена на рівні 5 балів.</p> <p>Критерії оцінювання індивідуального завдання у формі філософського аналізу тексту:</p> <p>Оцінка «відмінно» А (90–100 б.) ставиться за роботу, яка має самостійний, творчий, характер. Дано відповіді на усі поставлені питання; продемонстровано майстерне поєднання цитат із джерела («мова джерела») з глибоким його аналізом та обґрунтованими власними коментарями. Оформлення правильне.</p> <p>Оцінка «добре» В (80–89 б.) ставиться за роботу, в якій суть питань розкрита повно, але аналіз джерел подекуди поступається описовості.</p> <p>Оцінка «добре» С (70–79 б.) Відповіді на питання дано загалом правильно, але присутні певні неточності у викладі думок, фактів. Оцінка «задовільно» D (60–69 б.). Обсяг роботи є мінімально допустимим. Відповіді неточні. Переважає просте цитування джерел без належної критичної оцінки чи порівняння різних точок зору. Багато технічних помилок в оформленні.</p> <p>Оцінка «задовільно» E (50–59 б.). Здобувач володіє лише частиною фактичного матеріалу. У відповідях порушена логіка викладу. Відсутня інтегрованість «мови джерела» з науковими коментарями (вони існують окремо). Оформлення невірне.</p> <p>Оцінка «незадовільно» Fx-F (0-49 б.). Відповіді неправильні. Наукова</p>

	термінологія не використовується.
Умови виставлення заліку	<p>При виставленні заліку (мінімум 50 балів, максимум 100 балів) враховуються навчальні досягнення студентів (бали), набрані на поточному оцінюванні (максимум 80 балів), при виконанні підсумкової контрольної роботи (максимум 15 балів), а також бали, отримані за відвідування лекцій (максимум 5 балів).</p> <p>Студент, який не набрав мінімальних 50 залікових балів (з можливих 100 балів) за відомістю №1, користується повторним правом на складання заліку за відомістю №2. Третя спроба за відомістю №3 передбачає обов'язкове комп'ютерне тестування.</p>
Підсумковий контроль	<p>Залік</p> <p>При виставленні заліку (мінімум 50 балів, максимум 100 балів) враховуються навчальні досягнення студентів (бали), набрані на поточному оцінюванні (максимум 80 балів), при виконанні підсумкової контрольної роботи (максимум 15 балів), а також бали, отримані під час відвідування лекцій (максимум 5 балів).</p>
8. Політика навчальної дисципліни	
<p>1. Інформація щодо результатів тестування, виконання індивідуальних / групових робіт, презентації результатів самостійної роботи, загальна оцінка змістового модуля в цілому надається кожному студенту індивідуально. Неприпустимими є плагіат та списування.</p> <p>2. Присутність і робота студентів на лекційних, семінарських заняттях є обов'язковою. Під час навчання в режимі онлайн присутність студента фіксується за наявності включеної відеокамери та прописаного ідентифікатора (прізвище та ім'я студента). Теоретичні матеріали з курсу, а також додаткові ресурси для його засвоєння є доступними на сайті дистанційної освіти (за поданим вище посиланням), у бібліотеці університету та у форматі електронної інформації на сайті бібліотеки університету http://lib.pnu.edu.ua/, https://d-learn.pnu.edu.ua/.</p> <p>3. При виставленні заліку (мінімум 50 балів, максимум 100 балів) враховуються навчальні досягнення студентів (бали), набрані на поточному оцінюванні під час семінарських занять (80 балів), при виконанні підсумкової контрольної роботи – 15 балів) для самостійної роботи, а також бали, отримані за відвідування лекцій (5 балів).</p> <p>Студент, який не набрав мінімум 50 залікових балів (з можливих 100 балів) за відомістю №1, користується повторним правом на складання заліку за відомістю №2. Третя спроба за відомістю №3 передбачає обов'язкове комп'ютерне тестування.</p> <p>4. Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів університету. Ознайомитися з даними положеннями та документами можна за покликанням: https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/.</p> <p>5. Неетична поведінка, порушення академічної доброчесності можуть призвести до відрахування здобувача вищої освіти (студента) «за порушення навчальної дисципліни і правил внутрішнього розпорядку вищого закладу освіти», відповідно до п.14 «Відрахування студентів» Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів вищих закладів освіти (переглянути).</p> <p>6. Студенти, які навчаються за індивідуальним графіком, опрацьовують частину теоретичного матеріалу самостійно з обов'язковим проходженням усіх тестувань в системі дистанційного навчання d-learn та виконання письмового індивідуального завдання відповідно до індивідуального графіку навчання, складеного та погодженого з викладачем на початку семестру. Умови навчання за індивідуальним графіком регламентуються «Положенням про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (переглянути).</p> <p>7. Порядок перезарахування результатів неформальної освіти в межах курсу (наприклад, результати проходження курсів на платформах Coursera, Udemy, наявність сертифікатів, котрі підтверджують проходження відповідних професійних курсів / тренінгів, тощо) регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (переглянути).</p>	

9. Рекомендована література

Основна

1. Андрущенко В. П., Михальченко М. І. Сучасна соціальна філософія: Курс лекцій. К.: Генеза, 1996. 370 с.
2. Андрущенко В. П., Волович В. І., Горлач М. І., Головченко Г. Т., Губерський Л. В. Філософія: Підручник. Х.: Консум, 2000. 672 с.
3. Бичко І. В., Бойченко І. В., Табачковський В. Г. та ін. Філософія. Підручник. К., 2001. 408 с.
4. Бойченко І. В. Філософія історії: Підручник для студ. вищих навч. закладів. К.: Знання, 2000. 724 с.
5. Возняк С. М., Голянич М. Ю., Москаленко Ю. М. Філософська думка України: імена та ідеї. Івано-Франківськ, 2003. 136 с.
6. Воронкова В. Г. Філософія: навчальний посібник. К.: ВД «Професіонал», 2004. 464 с.
7. Горський В. С. Історія української філософії: Курс лекцій: Навч. посібник для студ. вузів. К.: Наукова думка, 1997. 285 с.
8. Дойчик М. В. Ідея гідності в історії європейської філософії [Текст] : монографія. Видання. 2-ге, доповнене. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2018. 394 с.
9. Надольний І. Ф. Філософія: Навч. посіб. К.: Вікар, 2004. 457 с.
10. Петрушенко В. Л. Філософія. Львів, 2001. 448 с.
11. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підручник. 2.вид., випр., доп. Київ, 2006. 592с.
12. Філософія науки. Навчальний посібник / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 2017. 588 с.

Додаткова

1. Doichyk, M., & Doichyk, O. (2019). The Idea of Dignity in Contemporary Scientific Discourse. *Epistemological Studies in Philosophy, Social and Political Sciences*, 2(2), 3-12. <https://doi.org/10.15421/341919>
2. Duliba, Y., Ovcharuk, S., Doichyk, M., Hoian, I., Vergolyas, M., & Sarancha, I. (2022). The Transformation of the Global Civil Society during the Covid-19 Pandemic. *Postmodern Openings*, 13(1), 436-449. <https://doi.org/10.18662/po/13.1/406> (Web of Science).
3. Prepotenska, M., Ovsiankina, L., Smyrnova, T., Rasskazova, O., Cherednyk, L., & Doichyk, M. (2022). Tolerance as a Communicative and Socio-Cultural Strategy of Social Agreements. *Postmodern Openings*, 13(1), 291-312. <https://doi.org/10.18662/po/13.1/397> (Web of Science).
4. Doichyk, M., & Doichyk, O. (2021). Epistemological Premises for the Concept of Dignity in John Locke's Philosophical Discourse. *Epistemological Studies in Philosophy, Social and Political Sciences*, 4(1), 3-12. <https://doi.org/10.15421/342101>
5. Maidaniuk, I., Tsoi, T., Hoian, I., Doichyk, M., Patlaichuk, O. & Stupak, O. (2022). The Problem of Artificial Intelligence in Contemporary Philosophy. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 13. 436-449. <https://doi.org/10.18662/brain/13.4/397> (Web of Science).
6. Гоян І.М., Дойчик М.В., Даниляк Р.П. Проблема ідентичності особистості у контексті розвитку SMART-суспільства: філософський аналіз. *Вісник гуманітарних наук*. №12. 2025. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17347642>
7. Дойчик М.В. Рохман Б.М., Савчук О.І. Львівський псевдособор 1946 р. як приклад агресивної релігійної політики тоталітарної держави: історико-філософський ракурс. *Українське релігієзнавство*. № 98–99. 2025. С. 89-94. <https://doi.org/10.32420/2306-3548/2025.98-99.09>

10. Програмові вимоги

«Культурою розуму є філософія»

(Цицерон)

«Май мужність користуватись власним розумом»

(І. Кант)

Для заліку студент повинен знати зміст програмових розділів і тем навчального курсу, відповідно до яких пропонується основний перелік питань з історії і теорії філософії.

- Поняття світогляду, філософії, мудрості. Філософія як основа світогляду. Предмет, методи, функції філософії. Основні питання філософії та різноманітність підходів до їх вирішення.
- Концепції походження філософії. Філософська думка у стародавніх Індії та Китаї. Антична філософія: основні періоди та філософські школи. Досократівський етап в старогрецькій філософії. Класична доба античної філософії (софісти, Сократ, Платон, Арістотель). Елліністична і римська філософія (Епікур і епікуреїзм. Стоїцизм, скептицизм, еkleктизм. Неоплатонізм).
- Філософія у Західній Європі середніх віків та доби Відродження: особливості і основні течії. Напрями західноєвропейської філософії Нового часу (Ф. Бекон, Р. Декарт та ін.). Філософські ідеї мислителів-просвітителів (Ф. Вольтер, Ж.-Ж. Руссо, Й. Гердер та ін.).
- Класична німецька філософія: джерела та суттєві риси. Філософські системи І. Канта, Й. Фіхте, Ф. Шеллінга, Г. Гегеля, Л. Фюєрбаха, К. Маркса.
- Основні напрями європейської філософії в кінці XIX – XX ст.. Оновлення класичних традицій: неокантіанство, неогегельянство. Неомарксизм як філософська течія. Виникнення некласичних течій: ірраціоналізм, «філософія життя», фрейдизм, прагматизм. Позитивізм і його стадії. Екзистенціальна філософія. Еволюція релігійної філософії XX ст. (неотомізм, персоналізм, тейярдизм).
- Сучасна зарубіжна філософія: суттєві риси, провідні тенденції, основні течії (феноменологія, герменевтика, структуралізм, філософська антропологія, постмодернізм).
- Основні періоди і особливості розвитку української філософії. Джерела виникнення та становлення філософської думки в Київській Русі та в культурно-освітніх центрах України XIV-XVIII ст. Роль Києво-Могилянської академії у розвитку філософської освіти і професійної філософії.
- Філософія Г. Сковороди. Особливості розвитку української філософії в XIX ст. Філософські погляди членів Кирило-Мефодіївського товариства. Філософські ідеї Т. Шевченка. Академічна філософія в Україні XIX ст. «Філософія серця» П. Юркевича. Філософські ідеї українських вчених кінця XIX – початку XX ст.. (В. Вернадський, М. Драгоманов, Б. Кістяківський, С. Подолинський, О. Потебня та ін.). Філософські погляди українських письменників (В. Стефаник, Л. Українка та ін.).
- Філософія І. Франка. Розвиток філософської думки українськими мислителями XX ст.. (В. Винниченко, М. Грушевський, Д. Донцов, В. Липинський, О. Кульчицький, Д. Чижевський, М. Шлемкевич та ін.). Новітня українська філософія.
- Онтологія як учення про буття. Буття і його основні форми. Поняття матерії, руху, простору і часу. Філософське розуміння світу.
- Розвиток та його ознаки. Основні концепції розвитку. Діалектика як теорія розвитку. Принципи, основні закони і категорії діалектики.
- Філософське осмислення природи і життя як передумов людського буття. Основні концепції походження і сутності людини. Співвідношення понять людини, індивіда, індивідуальності, особи, особистості. Людина як біологічна, соціальна і духовна істота. Проблема сенсу людського життя. Практика і спілкування як способи буття людини. Види практики. Співвідношення понять діяльності і практики.
- Поняття свідомості та основні форми відображення. Сутність та структура свідомості. Самосвідомість. Свідомість і мова. Свідомість і творчість. Індивідуальна та суспільна свідомість. Основні форми суспільної свідомості.
- Пізнання: сутність, основи та принципи. Чуттєве та раціональне пізнання, їх форми. Проблема істини у філософії та її критеріїв. Абсолютна і відносна істина. Об'єктивність і конкретність істини. Наукове пізнання: рівні, форми і методи. Специфіка методів гуманітарних наук.
- Поняття суспільства і соціальної спільноти. Філософські концепції суспільства. Специфіка соціальних законів. Зростання потреб і здібностей людини як соціальний закон.

Суспільство як соціальна система що саморозвивається.

- Поняття праці, виробництва, економіки і власності. Праця як основа саморозвитку людини і самоорганізації суспільства. Суспільне виробництво. Матеріальна і духовна основи суспільства. Матеріальне виробництво: взаємовплив продуктивних сил і виробничих відносин.
- Суспільні відносини, їх типи. Поняття структури суспільства. Суспільне життя, його основні сфери та взаємозв'язок між ними. Економічна сфера суспільства. Соціальна сфера та соціальна структура суспільства. Політична сфера суспільства. Поняття влади, політики, держави, права. Взаємозв'язок правової держави та громадянського суспільства. Духовна сфера суспільного життя та зростання її впливу на інші сфери. Співвідношення понять духовності, свідомості, ментальності, релігійності. Взаємодія суспільства з природою.
- Розвиток суспільства. Джерела і рушії розвитку суспільства. Суспільний прогрес та його критерії.
- Особистість та її типи. Особистість як суб'єкт суспільного розвитку. Суспільство і особистість. Свобода і проблема подолання відчуження у суспільстві. Цінності, їх класифікація та значення в житті суспільства та особистості. Проблема ціннісних орієнтацій.
- Філософське тлумачення культури та її людинотворчої сутності. Цивілізація та цивілізаційні засади суспільства. Людство та глобальні проблеми сучасності й соціального прогнозування. Філософське осмислення проблем трансформації та розвитку українського суспільства.
- Філософський аналіз змісту текстів першоджерел.

Викладач

М.В. Дойчик